

Schriftelijke vragen aan het College van Burgemeester en Wethouders zoals bedoeld in artikel 42, eerste lid, van het Reglement van Orde voor de vergadering van de Raad der Gemeente Leeuwarden.

Betreft: Schriftelijke vragen - Toezicht op thuisonderwijs

Naar aanleiding van het bijgaande krantenartikel heeft de fractie van LIJST058 een aantal vragen aan het college. Voor LIJST058 is het van cruciaal belang dat ieder kind goed onderwijs krijgt.

1. Hoeveel leerlingen in de gemeente Leeuwarden hebben momenteel vrijstelling van de leerplicht op grond van het feit dat hun ouders geen school kunnen vinden die past bij hun godsdienst of levensovertuiging?
2. Hoe is het toezicht geregeld op situaties waarin ouders zelf thuisonderwijs verzorgen?
3. Welke mogelijkheden heeft de gemeente om deze kinderen te monitoren, zowel op het gebied van onderwijskwaliteit als op het gebied van welzijn?
4. Over welke bevoegdheden beschikt het college om in te grijpen wanneer er sprake is van misstanden bij thuisonderwijs?

LIJST058 ziet een uitvoerige en concrete beantwoording van deze vragen zo spoedig mogelijk tegemoet.

13 april 2025

Namens de fractie van LIJST058
Nanne Nyp

Uitgelicht

donderdag 10 april

4 Uitgelicht | Thuisonderwijs

OM stopt vervolgen thuisonderwijzers

„Kind staat nu nergens meer op de radar”

• Linda den Hollander

Ouders die om geloofsredenen hun kind thuisonderwijs geven, hoeven niet langer te vrezen voor vervolging door het openbaar ministerie. Leerplichtambtenaren slaan alarm, thuisonderwijzers halen opgelucht adem. Over één ding zijn beide partijen het echter eens. „Thuisonderwijs is momenteel belaberd geregeld.”

Het is meer regel dan uitzondering: ouders die in onzekerheid leven en problemen ervaren na het indienen van hun zogeheten kennisgeving (het document waarin ouders aangeven dat ze hun kind thuisonderwijs willen geven, LdH) bij de gemeente. Althans: dat is wat Josien van Putten van de Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs (NVTO) zeer regelmatig vanuit haar leden hoort. „Gemeenten gaan behoorlijk verschillend om met de wens van ouders om hun kind op basis van hun levensovertuiging niet in te schrijven op een school”, constateert ze.

„Gemeente A zegt: Prima, de documenten zijn in orde. Dan volgt er een ontvangstvestiging en is de zaak afgedaan. Maar in gemeente B gaat het niet zo gemakkelijk. Want daar vindt de leerplichtambtenaar bijvoorbeeld dat ouders niet goed genoeg uit de doeken doen waarom hun geloofsovertuiging niet past bij de school.”

En dan gaat het mis, zegt Van Putten. „Leerplichtambtenaren mogen immers niet inhoudelijk iets vinden van het levensbeschouwelijke bezwaar van de ouders. Wel mogen ze toetsen of de kennisgeving volledig is en of die past binnen de wettelijke kaders. De gemeente mag bijvoorbeeld wel controleren of de kennisgeving tijdig binnen is en of een kind niet eerder op een school ingeschreven is geweest. Maar ambtenaren mogen niet van ouders vragen uitgebreid geloof te benoemen of te verdedigen.”

Dat laatste gebeurt echter in toenemende mate, zegt Van Putten. „Sommige gemeenten willen de kennisgeving niet verwerken, terwijl de vrijstelling van leerplicht ontstaat wanneer er is voldaan aan de strikte eisen van de wet. Ze maken een proces verbaal op en de zaak komt voor de rechter.”

Radar
Die strafrechtelijke vervolging is echter van de baan. Het OM kondigde maandag aan niet meer over te gaan tot vervolging van ouders die op basis van hun levensovertuiging hun kind niet hebben ingeschreven op een school – zonder dat een leerplichtambtenaar vrijstelling heeft verleend van de leerplicht. Volgens het Landelijk Parket is daarvoor te weinig „juridisch houvast”.

Daarnaast wijst het OM erop dat de complexe procedures lang duren, verschillende gerechtshoven verschillende uitspraken doen en opgelegde geldboetes er niet toe leiden dat kinderen alsnog naar school gaan.

Maar hoe vaak leidt een kennisgeving voor thuisonderwijs eigenlijk tot een strafzaak? In 2024 hadden ruim 2100 jongeren een vrijstelling van leerplicht omdat hun ouders aangaven geen school in de omgeving te kunnen vinden die past bij hun geloofs- of levensovertuiging. In 160 situaties werd er een proces-verbaal opgemaakt. Dat gaat dus om bijna 8 procent van het totaal aantal gevallen.

Dat het OM lopende zaken stopzet en geen nieuwe kwesties meer in behandeling neemt, is zorgwekkend, vindt Corien van Starkenburg. Ze is bestuurder van Ingrado, de branchevereniging voor leerplichtambte-

naren. „Er ontstaat nu een vacuüm. Want er komt niet iets in de plaats voor het wegvallen van het toezicht vanuit het OM. Dat betekent dat deze groep leerlingen bij niemand meer op de radar staat. Dat vind ik zeer onwenselijk.”

Keukentafel

Eerst even een stap terug. Want hoe zit het nu precies met thuisonderwijs in Nederland? Kan iedereen die dat maar wil z'n kind thuisonderwijs geven? Het simpele antwoord daarop is: nee. In Nederland geldt leerplicht. En dat betekent dat ieder kind vanaf 5 jaar onderwijs moet volgen op een erkende school.

Maar daarmee is niet alles gezegd. Er zijn drie mogelijkheden tot vrijstelling van de leerplicht. Allereerst vanwege gezondheidsredenen. Het kan zijn dat een kind lichamelijk of psychisch ziek is en daardoor niet naar school kan. Daarnaast krijgen leerlingen die ingeschreven staan op een school in het buitenland vrijstelling.

De huidige discussie draait echter om de derde uitzondering: ouders kunnen ook een beroep doen op vrijstelling van leerplicht op basis van zogeheten „overwegende bezwaren” tegen de richting van de school in de buurt. Dat betekent dat ouders vinden dat de onderwijsinstellingen in de omgeving niet passen bij hun persoonlijke geloofs- of levensovertuiging. Bezwaren van pedagogische of onderwijskundige aard, zoals onvrede over het schoolstelsel of twijfel over gebruikte lesmethoden, zijn geen argument om vrijstelling te krijgen.

Ouders die vanwege hun levensovertul-

„**Kinderen die zonder toestemming thuisonderwijs krijgen, staan bij niemand meer op de radar**”

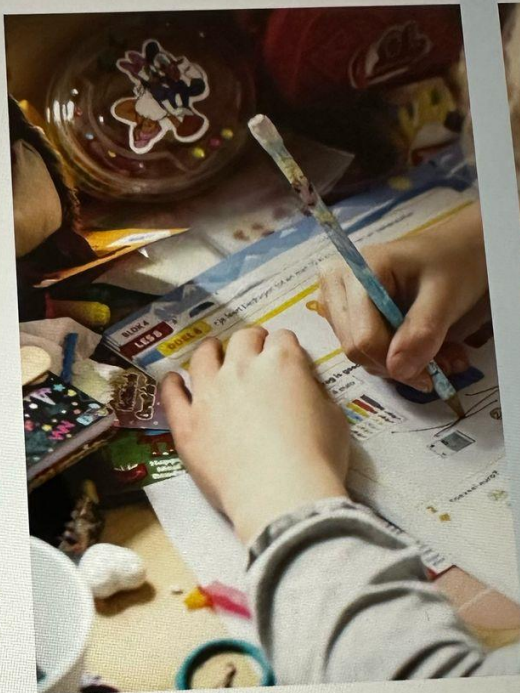
Corien van Starkenburg,
bestuurder Ingrado

ging thuisonderwijs willen geven, moeten dat kenbaar maken bij de gemeente. De leerplichtambtenaar beoordeelt of de kennisgeving volledig is en binnen de wettelijke kaders valt.

Uiteindelijk beslist het college van burgemeester en wethouders of er een vrijstelling wordt toegekend. Als ouders een vrijstelling krijgen, valt hun kind niet meer onder de leerplicht en is er geen toezicht meer op het onderwijs dat kinderen krijgen.

Exotisch

Juist dat ontbreken van toezicht is zorgelijk, vindt Van Starkenburg. Op zichzelf begrijpt de bestuurder van Ingrado de redenen die het OM geeft voor het stoppen van vervolging. „En je kunt je ook best afvragen of je dit soort kwesties nu via het strafrecht moet regelen en ouders wilt criminaliseren. Maar er is op dit moment geen alternatief. Dus met het verdwijnen van de betrokkenheid van

het OM, verdwijnt volledig uit beeld. Thuisonderwijs is geregeld, consistent, maar onze artistieke levensbeelden dat lenige ouders geven – maar levensovertuiging dat een kind om pedagogische thuis onderwijs. Omdat voor vrijstelling delijk voer een bepaald niet de vrijstelling als aanb. De bij het eekwijze forme Van P. Doet kuut koers. M hoe een een the ve ge

Uitgelicht v

donderdag 10 april

Thuisonderwijs | Uitgelicht 5

„
Ouders die
thuisonderwijs
willen geven,
moeten zich te
vaak inhoudelijk
verdedigen

Josien van Putten, Neder-
landse Vereniging voor
Thuisonderwijs

In 2024 hadden ruim
2100 jongeren een vrij-
stelling van de leerplicht
omdat hun ouders geen
school kunnen vinden
die past bij hun geloofs-
of levensovertuiging.
Beeld ANP, Koert van Weel

het OM, verdwijnt ook deze groep leerlingen volledig uit beeld.”

Thuisonderwijs in Nederland is slecht geregeld, constateert Van Starckenburg. „Momenteel is religie of levensovertuiging de enige reden voor vrijstelling van leerplicht. Maar onze ambtenaren komen de meest exotische levensbeschouwingen tegen, bijvoorbeeld dat iemand gelooft dat de aarde plat is.”

De bestuurder heeft de indruk dat sommige ouders hun kind graag thuisonderwijs geven – maar niet op basis van religie of levensovertuiging. „Het kan bijvoorbeeld zijn dat een kind erg gepest wordt of dat ouders om pedagogische redenen liever hun kind thuis onderwijzen.”

Omdat dat echter geen wettelijke grond is voor vrijstelling is het volgens haar verledenlijk voor ouders om zich te beroepen op een bepaalde levensovertuiging. „Terwijl dat niet de werkelijke reden is voor de wens tot vrijstelling van de leerplicht. Maar dat kun je als ambtenaar natuurlijk nooit goed wegen.”

De NVvTO pleit al twintig jaar lang voor het erkennen van thuisonderwijs als onderwijsvorm in de wet. „Thuisonderwijs bestaat formeel helemaal niet in Nederland”, licht Van Putten toe. „Dat zien we graag anders. Door thuisonderwijs in de wet op te nemen kunnen ouders die dat willen, daarvoor kiezen.”

Momenteel zijn ouders afhankelijk van hoe er in de gemeente om wordt gegaan met een beroep op vrijstelling van de leerplicht, constateert ze. „En dan krijg je allerlei situaties waarin ouders zich inhoudelijk moeten verdedigen, soms zelfs bij de gemeente op een proces van...

baal krijgen en voor de strafrechter moeten verschijnen. In het laatste geval kunnen deze ouders zelfs een strafblad krijgen. Dat gaat heel ver.”

Pols
Ouders die thuisonderwijs geven hebben daar over het algemeen goed over nagedacht, zegt Van Starckenburg. „Het gros van hen geeft hun kinderen op een goede manier les.”

Toch vindt ze de stap om een kind niet op een school in te schrijven, groot. Pijnpunt zit hem wat haar betreft vooral in het ontbreken van alle vormen van toezicht. „Elk kind heeft recht op onderwijs. Dat is internationaal vastgelegd, en ook in Nederland verankerd. Maar wie controleert of het niveau van de lessen die kinderen thuis krijgen voldoet? De onderwijsinspectie doet dat immers niet.”

En wie ziet of een kind veilig opgroeit, als er geen leerkracht is die signalen van mishandeling kan opvangen? Op school zijn er jeugdverpleegkundigen en zorgstructuren – maar voor deze groep kinderen is niets geregeld. Ik heb daar zorgen over.”

De vraag om enige vorm van proportioneel toezicht op thuisonderwijs is legitiem, vindt ook Van Putten van de NVvTO. „Er moet inderdaad beter worden nagedacht over hoe je het recht op thuisonderwijs en het toezicht daarop kunt regelen. Als thuisonderwijs in de wet geregeld wordt, snap ik dat een vorm van toezicht passend is. Maar die twee horen dus wel bij elkaar: eerst het recht van ouders op thuisonderwijs vastleggen en daarna op een goede manier toezicht regelen.”

„Kind heeft recht op onderwijs; daarop is toezicht nodig”

Hoe is toezicht op thuisonderwijs goed vorm te geven? Sjoerd Karsten, emeritus hoogleraar onderwijskunde aan de UvA, deed in opdracht van het ministerie van Onderwijs eerder onderzoek naar Nederlandse thuisonderwijzers.

vrijgesteld van de leerplicht. Dat is een gekke situatie.”

Zou dat toezicht er wel moeten zijn?

„Dat vind ik wel. Ieder kind heeft immers recht op goed onderwijs. Wie dat toezicht zou moeten uitvoeren, is vraag twee. Ik betwijfel of de onderwijsinspectie dat kan. Thuisonderwijs is geen schoolje spelen achter de keukentafel, maar qua karakter echt anders. Daarvoor is de inspectie op dit moment in mijn ogen onvoldoende toegerust.”

Hoe zou het toezicht op thuisonderwijs er inhoudelijk uit moeten zien?

„Er zou mijns inziens getoetst moeten worden op vier punten: en op die manier doen we dat ook vanuit het keurmerk. Allereerst: wat wordt er geleerd? Kinderen moeten immers kunnen meedoen in de maatschappij en voldoende inhoudelijke basis hebben. Daarnaast kijken we vanuit SKT naar de manier waarop het onderwijs wordt gegeven, de zogeheten didactische aanpak, naar de effectiviteit van het onderwijs en naar de manier waarop de kwaliteit geborgd wordt.”

Aansluiting bij SKT is vrijwillig. Maakt u zich zorgen over de groep die niet is aangesloten?

„Zorgen maken is een te groot woord. Maar ik vind het geen goede zaak als er helemaal geen toezicht is. Het recht van het kind op onderwijs moet wel kunnen worden geborgd.”

„

Ouders nemen
thuisonderwijs
meestal uiterst
serieus, toezicht is
echter wel nodig

Sjoerd Karsten, emeritus
hoogleraar onderwijskunde

Hoe weegt u thuisonderwijs?
Welke kansen en risico's hangen daarmee samen?

„Thuisonderwijs beoordeel ik in de basis als iets gunstigs. Een ouder hoeft zijn aandacht niet te verdelen over dertig kinderen. Het is in die zin een mooi voorbeeld van flexibel, persoonlijk onderwijs. In de meeste gevallen nemen ouders thuisonderwijs uiterst serieus en zijn ze gemotiveerd om hun kinderen goed les te geven. Tegelijkertijd zie ik risico's. Ouders moeten wel kundig zijn of willen worden, bijvoorbeeld door samenwerking of intervisie met andere ouders. Daarnaast vind ik het belangrijk dat thuisonderwijzers openstaan voor feedback. Het is goed en nodig dat een onafhankelijke partij in de gaten houdt of mensen goed bezig zijn.”

In hoeverre is er in Nederland volgens u voldoende toezicht op de kwaliteit van thuisonderwijs? „Dat is er onvoldoende. Niemand houdt toezicht op kinderen die zijn

Sjoerd Karsten, beeld SKT

Heb jij
Wi
KI

4

J

gere